

Стеценко Ніна Сергіївна
ст. викладач кафедри історії держави і права
України і зарубіжних країн
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

КАПІТАЛІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У США У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Фермери були тією складовою населення Сполучених Штатів Америки, яка винесла на своїх плечах весь тягар Громадянської війни 1861 – 1865 рр. Армії федералістів були селянськими за перевагою арміями, а Сполучені Штати Америки, узагалі, на цей час були переважно країною сільського господарства. Не дивлячись на швидкий розвиток промисловості, фермерське господарство, особливо у західних штатах, мало ще багато рис господарства натурального. У боротьбі з рабовласникам – плантаторами фермери домагалися перш за все необмеженого розширення площі вільного землеволодіння. Вони вимагали подальшого розповсюдження на всі площі територій, що заселялися на той час, Закону про «гомстеди», тобто безкоштовного надання земельних наділів у 160 акрів, які після п'ятирічного фактичного володіння переходили у власність

фермера. Ці вимоги фермерів громадянської війни загалом були задоволені. Межі для заселення у всіх штатах були знищені. Перед фермерами, перед усіма бажаючими отримати землю відкривалися колосальні простори.

Після громадянської війни виникає дійсний американський Захід – до самих берегів Тихого океану. Потік сюди був таким великим і стрімким, нові штати росли з такою швидкістю, що за два десятиліття вся територія Сполучених Штатів була заселена. Тільки за двадцять років (1860 – 1880), до фермерів на основі Закону про «гомстеди» перейшло більш ніж 65 млн. акрів землі. Було роздано не тільки наділи у родючих місцях, але й там, де потрібні були попередні роботи по зрошуванню і меліорації. Закон про «гомстеди» тим самим себе вичерпав. У кінці століття вільних ділянок землі залишилось дуже мало, а сільське господарство все більше стикалося з новими соціальними проблемами, що у подальшому радикально змінило його характер. Число фермерів у ці роки безперервно зростало. У 1860 р. їх нараховувалось 2 млн, у 1880 – 4 млн, у 1900 – 5,7 млн, у 1910 – 6,3 млн, що саме і відображало розвиток капіталізму у сільському господарстві Сполучених Штатів Америки. Це підтверджувалося і тим, що чисельність дрібних самостійних фермерів невпинно зростала. Безперервно зменшувався середній розмір ферм. Земельні ділянки подрібнюються, особливо на півдні, при цьому у районах найбільшого виробництва пшениці зростає велике капіталістичне землеволодіння. Виробництво хліба колосально зросло, у 1860 р. пшениці зібрали 173 млн бушелів, у 1880 – 459 млн, у 1900 – 658 млн. Але значна частина цього хліба була вже власністю не того, хто обробляв землю і сів пшеницю, а того, хто володів землею нічого не роблячи. У період громадянської війни, і у перші роки після неї, той, хто обробляв землю, у більшості випадків був і її власником. У 1880 р. уже більш ніж 25 % фермерів були не власниками, а орендарями землі, у 1890 р. – орендарі складали 28,4 % усіх землевласників, у 1900 – 33,3 %, при цьому процес фактичного обезземелення йшов далі поглиблюючись зі зростаючою швидкістю. Особливо високий відсоток оренди був на Півдні у колишніх плантаторських штатах. Поміщики надавали перевагу тепер надавати свої землі в оренду колишнім рабам, шматками у 20 акрів, з яких тільки 25 % закріпилися на землі у якості власників. Три чверті з них брали землю в оренду на рік. Але і власники землі на той час не були уже фермерами у патріархальному стилі, значна частина була уже підприємцями, яка користувалася у широких розмірах найманою працею. У 1880 р. у сільському господарстві Сполучених Штатів Америки було 3,3 млн робітників, у 1890 – 3,5 млн, у 1900 – 4,4 млн, у 1910 – 6 млн. Фермер у значній своїй частині перетворився у поміщика. Разом з цим зникла для працівника попередня можливість отримати земельний наділ і стати самостійним господарем. Вільний земельний запас було вичерпано. Великі земельні території на Заході були перетворені на пасовища, а виробництво м'яса стало однією із найбільших галузей промисловості. Капіталізм зробив переворот у всіх галузях сільського господарства. Простий плуг поступився місцем складним машинам. Це до приходу трактора, виробництво хлібу прийняло у Сполучених Штатах напів-фабричний характер, капітал підкорив своєму контролю і всю торгівлю хлібом. Період від 1860-их р. до 1900 р., – як писав американський економіст Богард – «характеризувався виступом Сполучених Штатів на світовому ринку як головного джерела харчових продуктів і сировини для Європи. Упродовж всього часу Сполучені Штати Америки зайняли перше місце у якості виробника і експортера хлібних продуктів і зерна». У 1860 р. експорт пшениці складав усього 17 млн бушелів, а уже у 1900 – він сягнув за 400 млн. Порівняльна стійкість

землеробства, яка утворила особливі умови і для розвитку фермерської психології відійшла у минуле, фермер навчився слідкувати за цінами на пшеницю на світовому ринку. Але ці ціни встановлювались на біржі, яка цілком знаходилась у руках королів капіталу і була засобом безпощадної експлуатації безпосередніх виробників, шляхом штучного зниження цін, спекуляції, банківського шахрайства. Невдовзі фермер опинився заплутаний у сітках банківського кредиту. Його власність стала примарною. Сотні тисяч дрібних фермерів у відчаї кидали свої ферми і тікали у міста, щоб шукати щастя на заводах, або ж йшли у глиб віддалених штатів, де дрібне землеробство ще жевріло.

Отже, коли фонд вільних земель вичерпався, коли петлі банків стягнули горло вільного фермера, мільйони людей зрозуміли, що усіма плодами кровавої війни з рабовласниками монополюно скористався великий капітал.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**МАТЕРІАЛИ XXV
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»**

25 листопада 2020 року

Харків – 2020

Відповідальні за випуск:
Нанарова Ольга Олександрівна – член Секретаріату ГО «Асоціація випускників
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого».

УДК 340.12.001

ББК 67.0

78

*Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава
Мудрого.*

78 Матеріали XXV науково-практичної конференції «Теорія та практика сучасної
юриспруденції», м. Харків, 25 листопада. 2020 р. Харків, 2020. 623 с.

Статті друкуються мовою авторів у авторській редакції.

*Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 228-п, м. Харків, 61024,
Україна.*